

Megegyedős Gyula

Négy évvel ezelőtt elkészült,
de azóta rozsdás lakat zárja el
a közönség elől

1936. XI. p.
Neményi

Pest egyetlen földalatti muzeumát

Csak a beavatottak tudják, hogy a nagy történelmi emlékeket őrző Buda városa mellett az ifjú Pest sem marad el antik értékekkel. A nagyközönség ugyanis nem tudja, hogy a Duna balpartján épült magyar főváros földjének mehe milyen érdekes és értékes emléket őriz a római időkben és az Árpádok dicsőséges századából. Ez a hét lakat alatt őrzött történelmi emlékünknél az Eskü-téri park alatt huzódik 6 méterre a föld szintétől. A csodás szépségű kis angol kertben, — amely alatt alig fél méterre huzódik Pest egyetlen földalatti muzeumának beton földéme, — őszirózsza, krizantém nyílik és nyár idején glédába állított keces tulipánok virítanak Erzsébet királyné szobra előtt. A fővárosnak ebben a szépséges kis kertjében négy évvel ezelőtt, 1932 március 9-én dobbant először a föld a keménykezű földmunkások csákányütése alatt, amikor a népjóléti minisztérium ódon régi épületét végre eltávolították a kék Duna partjáról. A nevezetes napon a főváros lakossága történelmi izelítőt kapott a város ősi multjából: különös szépségű római őrtornyot tártak fel a munkások.

A váratlan lelet izgalomba hozta a főváros régészeit s az Eskü-tér kivetett földhányásain hetekig sokasodott a sok tudós. Mérték, vizsgálták a falakat s megcsodálták azokat az apró tárgyakat, amelyeket az őrtorny 2000 év előtti provinciális légiósa napi életében használt.

Három korszak találkozása

Az 1932-ben fellelt őrtorny a további munkálatok közben még egyéb titkokat is elárult. A közel négy méter széles és forró meszes-technikával épült falak mentén csontvázak kerültek elő. Sirbetétjeik azonnal elárulták, hogy árpád-kori temetkezés nyomára bukkantak. A leomlott és besüppedt római őrtorny köré a későbbi századok során temető került. Középkori csontvázak kerültek elő érmekkel, fülbevalókkal, „halantégyürrükkel” ékesítve. A tetemek fölött 200 éves bolthajtás ivelte át az őrtorny fundamentumát. Három korszak érdekes emlékei zsufolódtak egymásra az Eskü-téri telken, alig hat méter mélységben.

A tudományos világ érdeklődésére továbbra is inkább az őrtorny tartott számot, amely méreteivel és beosztásával egyedülálló a pannoniai leletek között. A feltárt Duna-balparti erőd ugyanis arra utal, hogy a jobb parton a Döbrentei-tér környékén is kellett hasonló őrtornyoknak állnia. A jobbpart ezen pontjának jelentőségét az mutatja, hogy a Gellérthegyen római kori benszülött sírokat találtak. Az Eskü-téri Castellum falai — mint a régészek megállapították — a vár belsejéből ajtó vezetett a torony tetejébe. A torony nyugati oldalán „kitörő kapu” volt, amelyen a védők az őrtornyot övező árkon át az ellenségre rohhattak. A várról legelőször Anonymus emlékezett meg, amikor azt írta, hogy a pesti várat Taksony vezér átengedte az izmaelitáknak, a mohamedán vallású volgai bolgár települőknek.

Rekonstruálják a romokat

Augusztus 8-án, tehát félelvi munkával fejeződött be az Eskü-téri ásatás. A mély kutató árkok minden részletét feltárták az érdekes Castellumnak. A rekonstrukció a helyén hagyta az árpád-kori sírokat, a faragott oltárkövet, a „kitörő kapu” s az újabbkori bolthajtást, valamint a vár alsó járatában felfedezett állítólagos török időkben származó kutat, amely fölé a mult század végén újabb kutat építettek, de valójában a régiből merítették az üdítő ivóvizet.

A főváros áldozatkészsége ezuttal is megnyilatkozott s az illetékes ügyosztály gondos mérnöki tervek alapján őriztette meg az ókori emléket a nagyközönség számára. Huszszoros erősségű betonföldémmel takarták be a hat méter mély vár-járatokat, a falakat konzerválták és betonnal öntötték fel a folyosók alját.

Nem nagy terjedelmű ez a földalatti muzeum, de rejtélyes átjáróival érdekes látványt nyújt és számot tarthat a legnagyobb érdeklődésre. A történelmi emlékü hely fölé építette a nemzet kegyelete Erzsébet királyné szobrát és emlékművét, amely köré a főváros nagyhírű

kertészete pompás rózsakertet varázsolt. A muzeum lejárátát, amelyet most 6 méter hosszú zöldre festett vaskorlát jelez, a tér északi oldalán építették meg.

Mindez pedig négy évvel ezelőtt elkészült s azóta sem járt benne emberfia. Annakidején azt tervezték, hogy a föld méhéből felkerült leleteket: kő, csont, arany és ezüst tárgyakat egy-két üveg-szekrényben kiállítva a muzeum elősar-nokában helyezik el s a falakra re-konstruációs képeket, vázlatokat tesznek, amelyekből a muzeumlátogató közönség megállapíthatja az épület 2000 év előtti alakját.

A vitrin és a rajzok maradtak el csu-pán, de minden egyéb elkészült. A rossz nyeívek azt mondják, hogy emiatt a kis hiány miatt nem lehet megnyitni Pest egyetlen földalatti gyűjteményét, amely pelig a főváros közönségén kívül a Budapestet járó idegeneket is bizonyára érdekelné.

Hegedős Gyula